

Janusz DOMANIEWSKI.

**Colymbus adamsii Gray i Buteo rufinus
(Cretzschm.) w Polsce.**

**Colymbus adamsii Gray und Buteo rufinus
(Cretzschm.) in Polen.**

[1 rys. w tekście].

1. *Colymbus adamsii* Gray.

Colymbus adamsii Gray 1859, Proc. Zool. Soc., London, p. 167; (terra typica Alaska).

Pierwszą wiadomość o występowaniu w Polsce *C. adamsii* podał Paweł hr. Dzieduszycki (22), który cytuje trzy okazy tego gatunku, zabite w Małopolsce wschodniej. Z nich dwa znajdują się w Muzeum Dzieduszyckich, trzeci zaś w Naturhistorisches Museum w Wiedniu. Ten ostatni okaz podaje hr. Dzieduszycki na podstawie pracy Prażáka (57). Być może, że znajduje się on w Muzeum w Wiedniu, wiadomość ta wymaga jednak sprawdzenia, tak jak wogóle wszystkie dane Prażáka, które Lorenz v. Liburnau (36) i inni podali w wątpliwość.

Obecnie mam sposobność stwierdzić, że w Polsce zabity został jeden jeszcze okaz *C. adamsii* i to już dawno, bo w roku 1876. Był on swego czasu oznaczony przez Taczanowskiego jako *Colymbus glacialis* Linn. (= *Colymbus immer* Brünn.), a pomyłka ta jest zupełnie usprawiedliwiona, albowiem znajomość *C. adamsii* w okresie pracy Taczanowskiego była niedostateczna. Różnice zachodzące między *C. adamsii* i *C. immer*, szczególnie jeśli chodzi o ptaki młode, zostały wyświetlone później, do czego przyczyniły się przedewszystkiem prace Colletta (16, 17).

Otóż ten trzeci *C. adamsii*, zabity w kraju znajduje się w Państwowem Muzeum Zoologicznem w Warszawie i jest dato-

wany w sposób następujący: „juv. December 1876, Varsovia“. Niewątpliwie zabity on został na Wiśle gdzieś pod Warszawą, albo może nawet w samej Warszawie.

W muzeach polskich znajdują się więc obecnie trzy okazy *Colymbus adamsii*:

1. ad. XII 1868, pow. Brzeżany (Muzeum Dzieduszyckich).
2. juv. XII 1876, Warszawa. (Państwowe Muzeum Zoolog.).
3. ♂ juv. XI 1911, Wróblewice koło Drohobycza. (Muzeum Dzieduszyckich).

Co się tyczy okazów Muzeum Dzieduszyckich to nie miałem sposobności sprawdzić ich określenia. Ich przynależność gatunkową podaję za hr. Dzieduszyckim.

Okaz warszawski jest to ptak młody. Cały spód ciała ma biały. Boki głowy i szyi są częściowo białe, częściowo barwą blado-brązową strychowane. Wierzch głowy i tył szyi popielato szare. Płaszcz czarniawo brunatny z szerokimi popielato białawymi obrzeżeniami piór. W dolnej części pleców obrzeżenia te zanikają, a na kuprze brak ich zupełnie. Boki ciała szaro brunatne. Lotki i sterówki z wierzchu czarniawo brunatnawe, od spodu jasno szare. Dziób rogowo białawy, u nasady ciemniejszy. Upierzenie na górnej szczęce zachodzi poza połowę nozdrzy. Długość skrzydła 365 mm, długość skoku 87 mm, culmen denud. 72 mm, wysokość dzioba w końcowej części nozdrzy 23 mm, długość palca środkowego wraz z pazurem 117 mm.

Ze względu na to, że różnice między *Colymbus adamsii* i *Colymbus immer* są mało znane, a w literaturze spotyka się dość często na ten temat dane niezbyt ściśle, podaję poniżej zestawienie tych różnic.

Colymbus immer

Colymbus adamsii

a) Stare ptaki

1. Dziób czarny.	1. Dziób biały.
2. Długość culmen denud.
70—89 mm.	2. Długość culmel denud.
87—96 mm.
3. Czarna barwa głowy i szyi z połyskiem o dominującej barwie zielonej (upierzenie godowe).	3. Czarna barwa głowy i szyi z połyskiem o dominującej barwie granatowo-fioletowej. (upierzenie godowe).

Colymbus immer

4. Białe strychy na szyi liczniejsze i drobniejsze (up. god.).
5. Dolna część pleców upstrzona białymi plamkami (up. god.).
6. Szerokość białych plam na barkówkach większa niż ich długość (up. god.).
7. Stosiny lotek brunatne.
8. Wysokość dzioba przy końcu nozdrzy 23–28 mm.

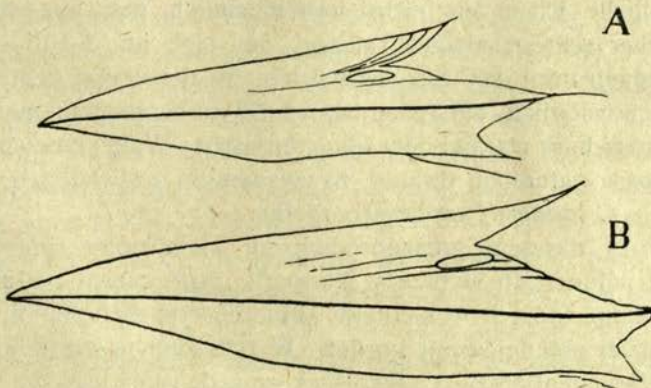
Colymbus adamsii

4. Białe strychy na szyi większe i mniej liczne (up. god.).
5. Dolna część pleców nieplamista (up. god.).
6. Szerokość białych plam na barkówkach mniejsza niż ich długość (up. god.).
7. Stosiny lotek białawe z brunatnym odcieniem, dopiero w końcu brunatne.
8. Wysokość dzioba przy końcu nozdrzy 25.5–30.5 mm.

b) Młode ptaki w pierwszym pierzu.

1. Stosiny lotek brunatne.
2. Długość culmen denud. poniżej 70 mm.
3. Wysokość dzioba przy końcu nozdrzy poniżej 20 mm.

1. Stosiny lotek białawe z brunatnym odcieniem, dopiero w końcu brunatne.
2. Długość culmen denud. 63.5–77.0 mm.
3. Wysokość dzioba przy końcu nozdrzy 20.25–23 mm.

A — Dziób *Colymbus immer*, B — dziób *Colymbus adamsii*, zmniejszone w jednakowej proporcji (według Menzibira).

W literaturze spotyka się często wskazówkę na odmiennosc kształtów dzioba u tych dwu gatunków. W samej rzeczy u starych ptaków dziób jest, jak to widać z załączonej ryciny, zupełnie odmiennie wykształcony. U młodych jednak u których dziób nie jest ostatecznie sformowany cecha ta przy oznaczaniu nie może być brana pod uwagę.

Colymbus adamsii jest gatunkiem arktycznym, zamieszkującym północne części Ameryki i Eurazji. Co się tyczy Ameryki, to w ogólnych zarysach rozmieszczenie jego wygląda w sposób następujący: „Breeds from northwestern Alaska, northern Mackenzie, and Boothia Peninsula south to mouth of the Yukon and to Great Slave Lake; south in migration to Nushagak, Alaska; accidental in Colorado and Greenland“ (15).

W Eurazji nur ten gnieździ się zaczynając od półwyspu Kanin, wyspy Kołguczewa i Nowej Ziemi w kierunku wschodnim po półwysp Czukczów. Na tej ogromnej przestrzeni, jako ptak gniazdowy występuje jednak tylko w wąskim pasie wzdłuż wybrzeża, oraz na niektórych wyspach. Z wiadomości, które na razie posiadamy ta eurazjatycka kraina rozmieszczenia *Colymbus adamsii* nie jest jednolitą, lecz, jak to dalej zobaczymy, wprost przeciwnie, istnieją w jej obrębie znaczne obszary na których najwidoczniej nur ten nie gnieździ się zupełnie.

Na ziemi Franciszka Józefa, na wyspie Jana Mayena, ani też na Islandji nur białodzioby nie był nigdy obserwowany. Co do Szpicbergenu, to mamy następującą wzmiankę Z e d l i t z a (79): „doch halte ich es für höchst wahrscheinlich, dass ein sehr vorsichtlicher schwarzhalsiger Taucher, der sich am 5 VIII bei der Amsterdam-Insel auf See herumtrieb, zu dieser Art gehörte. Es war nicht möglich, auf näher als ca 150 m heranzukommen, und ein Kugelschuss war bei dem sehr stürmischen Wetter aussichtslos“. Nie można naturalnie uważać, by wiadomość ta stwierdzała występowanie *C. adamsii* na Szpicbergenie.

Poza okresem gniazdowania nur białodzioby spotyka się stale u północnych wybrzeży Norwegji, dość często i u zachodnich wzdłuż których w kierunku południowym zachodzi on wgląd najbardziej południowych fjordów. W tym samym czasie spotyka się w Varangenfjordzie i, jakkolwiek gniazdowania jego nie stwierdzono, był on tam jednak spotykany i latem (25). Również P e a r s o n (52) wspomina o zabiciu młodego okazu tego gatunku

w północnych częściach wybrzeży Murmańskich. Wszyscy inni badacze wybrzeży Murmańskich spotykali tam tego nura tylko od sierpnia do stycznia.

Wiadomość o gniazdowaniu w tundrach półwyspu Kanin opiera się na fakcie otrzymania stamtąd jaj tego gatunku (5). Gniazdowanie na wyspie Kołgujewa jest stwierdzone dzięki obserwacjom Trevor Battye i Smirnowa (cytuję według Bianchiego 8), oraz Tolmačeva (71). W okresie gniazdowania na Nowej Ziemi, w cieśninie Karskiej i na wybrzeżach wyspy Wajgacz spotykało go wielu badaczy: Bilkiewicz (8), Pearson (51), Molčanow (45), Gillett (23), Heuglin (32 i 33). Niektórzy podają go sub *C. immer*, niewątpliwie jednak wszystkie te obserwacje należy odnieść do *C. adamsii*, bowiem kraina gniazdowania *C. immer* leży stąd bardzo daleko (od wysp Aleuckich w kierunku wschodnim po Grenlandję, Islandję i wyspę Jana Mayena).

Dalej na wschód *C. adamsii* gnieździ się prawdopodobnie w dolnym biegu Obi (13, 49). Sądzić o tem można z danych Pallas a i Buturlina. Z ujścia Jenisseju podają go: Schmidt (65), Seebohm (66), Tretjakow (cytuję według Bianchi 5 i Popham, 54, 55). Gnieździ się on tam, jednak jest rzadki. Również gnieździ się na półwyspie Tajmyr. Podają go stamtąd: Middendorf (42, 43), Popham (55), Walter (76) i Bianchi (5). Według Tugarinowa (74) gnieździ się w tundrach od Obi po Chatangę. Wiadomości z dolnego biegu Anabaru, Olenka i Leny na razie brak. Jedynie tylko Maak podaje go z okręgu Wilujskiego (cytuję według Bianchi, 5); wiadomość ta jednak wymaga potwierdzenia. Według Biruli (9) gnieździ się, jakkolwiek rzadko, w tundrach, leżących wzdłuż Jany i Omołoju, na wyspach Nowo-Syberyjskich natomiast nie występuje zupełnie. W dolnym biegu Kołomy według Buturlina (14) jest pospolity. Podają go też stamtąd Tugarinov (74), a za nim Grote (28). Również nierzadki musi być na półwyspie Czukczów, jak o tem świadczą dane Palmena (50), Saundersa (61), Allena (1) i Bianchi (5).

Na Kamczatce się nie gnieździ, spotyka się tylko poza okresem gniazdowania, o czem wiemy przede wszystkim z badań Dybowskiego (21). Tak samo tylko jako ptak przelotny, względnie zimujący występuje na Komandorach (67, 68). W czasie zimowych wędrówek spotyka się wzdłuż wysp Kurylskich i sięga w kierunku południowym Korei i Kiushiu (35).

Bianchi (5) niewątpliwie słusznie zauważa, że ptaki „gniezdzące się w Ameryce arktycznej ciągną, po wyprowadzeniu młodych, najwidoczniej na zachód, do wybrzeży azjatyckich, co może wskazywać na stosunkowo niedawne rozprzestrzenienie się ich w północno-zachodni kąt Ameryki Północnej.”

Co się tyczy ptaków, gniazdujących w zachodniej części Eurazji to, jak to wyżej omówiono, zimowiska ich leżą na morzu Białem, wzdłuż półwyspu Kolskiego i wybrzeży Norwegji. Sięgają one nawet wysp Wielkiej Brytanji, tam jednak nur białodzioby należy już do ptaków rzadkich. Wyjątkowo *Colymbus adamsii* bywał zabijany i w innych krajach Europy, a mianowicie trzy razy w Szwecji (48, 31), trzy razy w Finlandji (48), raz w Austrii górnej (72), dwa razy we Włoszech (3, 4) i wreszcie trzy, względnie cztery razy w Polsce.

Co się tyczy Rosji, to w głębi kraju *Colymbus adamsii* nie był zupełnie notowany. Dane, które co do tego błakają się w literaturze, oparte są na nieporozumieniu. Tak np. Hartert (30) podaje *C. adamsii* z morza Kaspijskiego. Otóż dane te oparte są na wiadomościach Karelina, według którego *C. immer* pokazuje się późną jesienią pod Gurjewem. Następnie Menzbir wyraził przypuszczenie, że raczej pokazuje się tam *C. adamsii* a nie *C. immer*. Okazuje się jednak (5), że dane Karelina trzeba odnieść nie do żadnego z tych dwu gatunków, a do *Colymbus arcticus* Linn. Co się tyczy środkowej Rosji, to nikt tam tego nura nie notował, jedynie tylko Poljakoff (53) przypuszcza, że może on zalatywać do gub. moskiewskiej, ponieważ istnieją dane o zalatywaniu *C. immer* do gub. smoleńskiej. Poljakoff przypuszcza że ptak zabity w gub. smoleńskiej należał właśnie do gatunku *C. adamsii*. Ponieważ jednak żaden ornitolog ptaka tego nie widział, więc, jak sędzę, najprawdopodobniej nie był to ani *C. immer* ani *C. adamsii*, a pro prostu *C. arcticus*.

Również *Colymbus immer* Brünn. nie był w głębi Rosji spotykany. Gatunek ten zimuje stale w Europie, a mianowicie na wszystkich wybrzeżach (na Bałtyku jest jednak b. rzadki), począwszy od Laplandji i Norwegji, a skończywszy na Portugalji. Zachodzi również do zachodnich części morza Śródziemnego, jednak na morzu Czarnem, wbrew temu co pisze Hartert (30), nie był spotykany. Wyjątkowo zalatuje wgłąb krajów zachodniej Europy, w kierunku wschodnim po Polskę, Węgry i Siedmiogród.

Widzimy więc, że obydwa gatunki, to znaczy i *Colymbus adamsii* i *Colymbus immer* (a są one wybitnie oceaniczne), spotykają się na zimowiskach w Polsce, dokąd pierwszy dochodzi, niewątpliwie przez Bałtyk, z Europy północno-wschodniej, drugi zaś ze swego obszaru gniazdowania, leżącego na północnym zachodzie (wyspy na północy Atlantyku, Ameryka północna).

Zalatywanie tych gatunków w głąb Europy ma charakter sporadyczny, niemniej jednak ukazywanie się ich w jakimś kraju daje takowemu pewne piętno, pewien „nalot”, jeżeli się tak można wyrazić, fauny oceanicznej przybrzeżnej. Do ostatnich krajów w Europie, ulegających tym wpływom należy niewątpliwie Polska, poza granicami wschodnimi której leżą już obszary wpływom tej fauny nie ulegające. Potwierdzenie tego można znaleźć rozpatrując geograficzne rozmieszczenie i przeloty innych gatunków ptaków. Szczegółowe przytaczanie danych faktycznych potwierdzających tę tezę przekracza już jednak ramy niniejszej notatki.

2. *Buteo rufinus rufinus* (Cretzschm.).

Falco rufinus Cretzschmar 1826, Atlas z. d. Reise im nördl. Afrika v. E. Rüppel, p. 40—41, T. 27.

Myszołów kurhannik dotychczas nosił nazwę *Buteo ferox* (Gm.). Dopiero niedawno Portenko (56) ostatecznie ustalił, że nazwa *Accipiter ferox* Gm. jest synonimem nazwy *Circaetus gallicus* (Gm.).

Swego czasu (18) pisałem o tym myszołowie co następuje: «w literaturze naukowej niema żadnej wzmianki o zalatywaniu do nas tego myszołowa. Natomiast znajduję o nim wzmiankę w literaturze myśliwskiej. Mianowicie w XXIV roczniku „Łowca”, za rok 1901 na str. 231 hr. A. Sumiński w artykule p. t. „Nasze drapieżce skrzydlate” pisze o *B. ferox*: „Jest szkodnikiem ale u nas rzadkim”. Żadnej wiadomości dokładniejszej, gdzie i kiedy gatunek ten w Polsce był zabijany hr. Sumiński nie podaje. Wobec tego nasuwa się wątpliwość czy autor wspomnianego artykułu miał wogóle jakąś wiadomość o zabicu *B. ferox* w Polsce; być może słowa te zaczerpnął on poprostu z literatury obcej. Niemniej jednak zaznaczyć muszę, że jest wielce prawdopodobnem, że ten gatunek południowo-wschodni kiedyś u nas zabitym będzie, bowiem w Rumunji i na Węgrzech w czasie przelotów bywa zabijany».

Piszząc to nie wziąłem naturalnie zupełnie pod uwagę danych Prażáka, które, jak wiadomo, na wiarę zupełnie nie zasługują.

Obecnie definitywnie mogę stwierdzić, że *B. rufinus* zalatuje do Polski. Mianowicie hr. W. Scipio del Campo zabił jeden okaz dnia 14 VIII 1931 w Brzeżicach w pow. lubelskim. Okaz ten za łaskawem pośrednictwem p. Stanisława Zielińskiego został ofiarowany Państwowemu Muzeum Zoologicznemu.

Sądząc z wymiarów i upierzenia jest to młoda samica. Ze względu na to, że gatunek ten jest mało znany podaję tu opis zabitego okazu. A mianowicie: Płaszcz jest brunatno rdzawy, przyczem każde pióro obrzeżone jest szeroką barwą płowo-rdzawą. Obrzeżenia te najszerze są na pokrywach skrzydłowych i barkówkach, najwęższe na środku górnej części pleców. Pióra dolnej części pleców obrzeżeń tych nie posiadają zupełnie. Pokrywy ogonowe częściowo brunatno rdzawe z rdzawymi obrzeżeniami, częściowo płowo rdzawe z ciemniejszymi stosinami. Lotki czarniawo brunatne, na wewnętrznych chorągiewkach na znacznej przestrzeni białe z ciemniejszymi pręgami, w ten sposób, że pręgi te występują na bardziej wewnętrznych łatkach coraz to wyraźniej. Głowa z wierzchu białopłowordzawa z brunatno rdzawymi strychami. Spód ciała płowo rdzawy z rdzawo brunatnymi strychami. Ta barwa spodu ciała jest na wolu i piersiach nieco ciemniejsza. Pióra boków brzucha brunatno rdzawe z płowo rdzawymi obrzeżeniami. Pokrywy podskrzydłowe barwy spodu ciała. Pokrywy podogonowe białe płowe bez śladu strychowania. Sterówki od spodu szarawo białe z ciemnymi poprzecznymi pręgami. Długość skrzydła 465 mm, culmen 29 mm.

Jest to upierzenie, w którym Naumann (47) myszołowa tego opisał pod nazwą *Buteo leucurus*, a które Menzbir (39) uważa za jeden z typów zmienności indywidualnej *B. ferox*. Fakt ten podkreślam dlatego, że Portenko (56) zalicza myszołowy tego gatunku, ciągnące na zachód do formy *rufinus* s. *raddel*.

Według Harterta (30) geograficzne rozmieszczenie tego podgatunku wygląda w sposób następujący: „Der Adlerbussard bevohnt vorzugsweise die von Schluchten durchzogenen Steppen zwischen dem Ural und Tian-Schan, sein Brutgebiet aber erstreckt sich von Ägypten (als Brutvogel selten), Palästina, Griechenland, Kleinasien und Südrussland, bis in die Kirgisensteppen, Turkestan und westliche Mongolei, nördlich bis Irkutsk, südlich bis in den wes-

tlichen Himalaya und vereinzelt bis zum nördlichen Punjab. — Die Wanderungen erstrecken sich durch Rumänien und die Türkei, sowie Kleinasien nach Ägypten, Arabien und Nordostafrika überhaupt, wo er vom Niltal bis Abessinien am Weissen und Blauen Nil überwintert. Vereinzelt und unregelmäßig trifft man ihn weiter westlich, etwas häufiger in Ungarn, selten in Österreich und Böhmen, am Utowo Blato, zweimal in Deutschland, in der Schweiz, in Italien (neunmal), in Südfrankreich, hin und weiter in Tunesien und in der algerischen Sahara (Fromholz 1913). Viele überwintern im nordwestlichen Indien, den Nordwestprovinzen, Oudh, Rajputana, dem Punjab und Sind, aber nur ausnahmsweise geschieht dies weiter südlich und östlich (Raipur, Dekkan)."

Nie wdając się w szczegóły rozmieszczenia tego myszołowa w Afryce i Azji muszą tu jednak przy okazji sprostować dane, dotyczące jego występowania w Rosji południowej. Z wyżej cytowanych słów Harterta sądzić można, że myszołów kurhanik gnieździ się w całej Rosji południowej, co jest niezgodne z istotnym stanem rzeczy, albowiem gniazdowanie tego gatunku ograniczone jest tylko do małego skrawka południowo-wschodniej Europy. Mianowicie Artzibascheff (2) znalazł go pod Sareptą i dalej w kierunku południowym w Jergeniach. Z pod Carycyna podaje go Bogdanow (11). Według Jakowlewa (34) spotyka się licznie w stepach Kałmyckich i Kirgiskich, ale w dolinie Wołgi się nie pokazuje. Według Bostanzogły (12) w kierunku północnym gnieździ się po szerokość Uralska, zaś w kierunku zachodnim od rzeki Uralu jest wogóle rzadki. Jeśli uwzględnimy jeszcze dane Zarudnego (78) i Rajskiego (59), to północną granicę gniazdowania tego myszołowa w zachodnich częściach stepów kirgiskich będziemy mogli przeprowadzić od Uralska, przez Orenburg do Orska.

Co się tyczy Rosji południowej na zachód od Donu, to wogóle brak jest ściślejszych wiadomości o *Buteo rufinus*, tak że nawet o jego przelotach tutaj wiadomo jest bardzo mało. Należy jednak przypuszczać, że przelatuje on regularnie wzdłuż północnych wybrzeży morza Czarnego, skoro w Rumunji (20) spotyka się jako regularny, jakkolwiek rzadki ptak przelotny. Naturalnie to co pisze Prażák (57) o występowaniu tego gatunku we wschodniej Małopolsce, w południowej Rosji i Rumunji nie zasługuje zupełnie na wiarę. Jeden tylko Walkh (75) podaje

go jako ptaka gniazdowego południowych części gub. jekaterynosławskiej, a Zarudny (Mess. Orn., Moskwa 1911, p. 273) wspomina, że w gub. połtańskiej „latem 1895 r. para myszozolów kurhanników żyła w stepie za Wakuliną białką“. Samiec z tej pary został przez Zarudnego zastrzelony. Dane Walkha wymagają bezwarunkowo potwierdzenia, zaś dane Zarudnego gniazdowania właściwie nie stwierdzają.

L I T E R A T U R A.

1. Allen J. A. Report on the Birds collected in Northeastern Siberia by the Jesup North Pacific Expedition, With Field Notes by the collectors. Bul. Amer. Mus. Nat. Hist., New York, XXI, 1905.
2. Artzibascheff N. Excursions et observations ornithologiques sur les bords de la Sarpa. Bull. Soc. Nat., Moscou, XXXI, 1850.
3. Arrigoni degli Oddi E., Manuale di Ornitologia italiana, Milano, 1904.
4. Arrighi Griffoli G. Il *Turdus obscurus* e il *Colymbus adamsii* in Toscana. Boll. Soc. zool. ital., Roma, Ser. 2, VI, 1906.
5. Bianchi V. L. Colymbiformes et Procellariformes. Faune de la Russie, Oiseaux, Vol. I, St. Pétersbourg, 1911.
6. — Aperçu de la faune ornithologique des îles Commandores. Ann. Mus. Zool. Acad. Imp., St. Pétersbourg, XIII, 1909.
7. — Distribution géographique des oiseaux dans la partie occidentale du nord de la Russie européenne. Ann. Mus. Zool. Petrograd, XXIII, 1922.
8. Bilkewicz S. J. Materiały k izsledowanju mlekopitajuščich i ptic Nowoj Zemli. Kazań, 1904.
9. Birula A. Esquisses de la vie des oiseaux dans le littoral polaire de la Sibirie. Rés. Sc. Exp. Pol. Russe, Sect. E, Vol. I, livr. 2, St. Pétersbourg, 1907.
10. Blomqvist S. G. Tvänne märklinga lommar (*Colymbus adamsii*). Fauna och Flora, Uppsala 1923.
11. Bogdanov M. Pticy i zveri černozemnoj połosy powołżja i doliny srednej i nižnej Wołgi. Trudy Obšč. Esterstv. Imp. Kaz. Univers. T. I, Kazań, 1871.
12. Bostanżogło W. N. Ornitologičeskaja fauna Aralo-Kaspijskich stepej. Matér. faun. flor. Ross., T. 11, Moscou, 1911.
13. Buturlin S. Sinoptičeskija tablicy ochotničjich ptic Rossijskoj Imperii, S. Petersburg, 1901.
14. — Ochotničji pticy nizovja Kołomy. Psov. i ružejn. ochota, XII. Moskva, 1906.
15. Check - List of North American Birds, prepared by Committee of the American Ornithologists' Union. Third Ed., New York, 1910.

16. Collett R. Mindre Meddelelser vedrorende Norges Fulglefauna i Aarene 1881—1892. *Nyt Mag. f. Naturv.* XXXV, N I—III, Christiania 1893—1894.
17. — On the occurrence of *Colymbus adamsii* in Norway. *The Ibis*, London, 1894.
18. Domaniewski J. Przegląd krajowych form rządu Falconiformes. *Spraw. Kom. fizjogr.*, LXIII, Kraków, 1928.
19. — Przegląd krajowych form rządu Colymbiformes. *Fragm. Faun. Mus. Zool. Polon.*, I, 9. Warszawa, 1930.
20. Dombrowski R. v. *Ornis Romaniae*. Bukarest, 1912.
21. Dybowski Dr. B. et L. Taczanowski. Liste des Oiseaux du Kamtschatka et des Îles Commandores. *Bul. soc. zool.*, IX, Paris, 1884.
22. Dzieduszycki P. Wiadomość tymczasowa o dwu nowych dla ornitologicznej literatury polskiej ptakach: *Colymbus (Gavia) Adamsii Gray* i *Caccabis chukar Gray*. *Kosmos* XXXVII, Lwów, 1912.
23. Gillett G. On the Birds of Novaya Zemlja. *The Ibis*, London, 1870.
24. Goebel A. Von der Murmanküste (Halbinsel Kola). *Orn. Jahrbuch*, XII Hallein, 1901.
25. — H. Zur Ornis Lapplands und der Solowezkyschen Inseln. *Trav. Soc. Nat. de St. Pétersbourg*, Vol. XXXIII, livr. 2, St. Pétersbourg 1903.
26. — et Ssmirnow N. Die Wintervögel der Murmanküste. *Orn. Jahrbuch*, XIII, Hallein 1902.
27. Grote H. Dr. V. Bianchi über die Vögel Nordrusslands, Finnlands und des Baltikums. *Journ. f. Ornith.*, 74, Berlin, 1926.
28. — Zur Kenntniss der Vogelfauna des Jakutengebiets. *Journ. f. Ornith.*, 75, Berlin, 1927.
29. Haase O. Beiträge zur Avifauna von Nowaja Semlja. *Journ. f. Ornith.* 65 Jahrg., II. B. Leipzig, 1917.
30. Hartert E. Dr. Die Vögel der paläarktischen Fauna, B. II, Berlin 1912—21.
31. — Die Vögel der paläarktischen Fauna, Nachtrag I, Berlin, 1923.
32. Heuglin M. T. v. Notes on the Birds of Novaya Zemlia and Waigats Island. *The Ibis*, London, 1872.
33. — Die Rosenthal'sche Expedition nach dem Nordpolarmeer. *Ornithologie von Nowaja Semlja und der Waigatsch Inseln. Journ. f. Ornith.* 20, Leipzig, 1872.
34. Jakovlev V. Spisok ptic wstriečajuščichsia w Astrachanskoj gubernii. *Bull. Soc. Nat. Moscou*, 1872.
35. Kuroda N. Y. Matsudaira, N. Taka-Tsukasa & S. Uchida, A Hand-List of the Japanese Birds. Tokyo, 1922.
36. Lorenz L. Dr. v. Pražák, Dr. J. P. Materialien zu einer Ornis Ostgaliziens. *Verh. Zool. Bot. Ges.*, Wien, XLVIII, 1898.
37. Lönnberg E. En engendomlig lom (*Colymbus adamsii*). *Fauna och Flora* XVII, Uppsala, 1922.
38. Menzbier M. *Ornitologičeskaja Geografija Evropejskoj Rossii*. Moskva, 1882.
39. Menzbier M. A. Dr. N. A. Sewertzew. *Ornithologie du Turkenstan*. II livr. Moscou, 1889, III livr., Moscou, 1891.

40. Menzbir M. A. Pticy Rossii. T. I, Moskva, 1893, T. II, Moskva, 1895.
41. — Pticy Rossii, Izd. III, wyp. 1, Moskva, 1918.
42. Middendorf A. Reise in den äussersten Norden und Osten Sibiriens. Bd. III, Zoologie (Vögel). St. Petersbourg, 1853.
43. — Die Isoptesen Russlands. Mém. Acad. St. Pétersbourg, 1855.
44. Molineux H. G. K. A Catalogue of Birds Giving their Distribution in the Western Portion of the Palaearctic Region. Part II, Eastbourne 1930.
45. Molčanov L. A. Recherches ornithologiques faites en été 1907 au gouv. d'Arkhangel sur la terre ferme et à Novaja Zemlja. Ann. Mus-Zool. St. Petersbourg, XIII, (1908), 1909.
46. Nagy E. Das neuere Vorkommen von *Gavia glacialis* (L) und das erste Vorkommen von *Gavia adamsii* (Gray) in Ungarn. Aquila, XXIII, Budapest, 1917.
47. Naumann, J. Fr. Dr. Weisschwänziger Adlerbussard *Buteo leucurus*. N. Naumannia, Stuttgart, 1853.
48. — Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas, neu bearbeitet von Dr. Blasius, Dr. Buri u. s. w. Gera-Untermhaus.
49. Pallas P. S. Reisen durch verschiedene Provinzen des russischen Reiches in den Jahren 1769—74. Petersbourg, 1771—1776.
50. Palmén J. A. Bidrag till Kännedomen om Sibirska Ishafskustens Fogelfauna enligt Vega-Expeditionens iakttagelser och samlingar. Vega Exped. Vetensk. iakt. Bd. V, Stockholm, 1887.
51. Pearson H. J. Notes on the birds observed on Waigats, Novaja Zemlja and Dolgoi Island, in 1897, The Ibis, London, 1898.
52. — Notes on the birds observed on the Northern parts of the Murman coast, Russian Lapland, in 1899. The Ibis, London, 1899.
53. Poljakoff G. J. Zur ornithologischen Fauna des Moskauer Gouvernements. Neues über die Vögel der Gruppe Palmipedes. Journ. f. Ornith., 57, Leipzig, 1909.
54. Popham, H. L. Notes on birds observed on the Yenisei river, Siberia. The Ibis, London, 1897.
55. — Further notes on birds observed on the Yenisei River, Siberia. The Ibis, London, 1898.
56. Portenko L. Über den taxonomischen Wert der Formen der paläarktischen Bussarde. Bull. Acad. Sc. U R S S, Leningrad, 1929. NN 7—8.
57. Pražák J. P. Dr. Materialien zu einer Ornith. Ost-Galiziens. Journ. f. Ornith., 46, Leipzig, 1898.
58. — *Buteo ferox* (Gmel.) in Böhmen. Ornith. Jahrb. V, Hallein, 1894.
59. Rajskij A. P. K ornitologičeskoj faunie Orenburskavo kraja. Rab. Łab. Zool. Kab. Imp. Varsz. Uniwers., Warszawa, 1913.
60. Rosenberg H. v. Baron. Die Vögel von Kamtschatka. Mitth. Orn. Ver. Wien, XI, 1887.
61. Saunders H. On the Birds Exhibited in the International Fisheries Exhibition. The Ibis, London, 1883.

62. Schaaning H. Ostfinmarkens fuglefauna. Ornithologiske meddelelser vedrørende trakterne om Varangerfjorden, specielt Sydvarangers fauna i aarene 1900—1906. Bergens Mus. Aarb., 1907.
63. Schalow H. Einige Bemerkungen zur Vogelfauna von Nowaja Semlja. Journ. f. Ornith., 65, II B., Leipzig, 1917.
64. Schenk J. Aves. Fauna Regni Hungariae. Budapest, 1917.
65. Szmidt M. F. Wissenschaftliche Resultate der zur Aufsuchung eines angekündigten Mammuthcadavers von der K. Akademie der Wissenschaften an den unteren Jenissei ausgesandten Expedition. Mém. Ac. Imp. Sci. St. Pétersbourg, XVIII, 1872.
66. Seebohm H. Contributions to the Ornithology of Siberia. The Ibis, London, 1879.
67. Stejneger L. Results of the ornithological explorations in the Commander islands and in Kamtschatka. Bull. Un. St. Nat. Mus. Washington, 1885.
68. — Revised and Annotated Catalogue of the Birds inhabiting the Commander Islands Proc. Un. St. Nat. Mus. Washington, 1887.
69. Taczanowski L. Liste supplémentaire des oiseaux recueillis par le Dr. Dybowski au Kamtschatka et aux îles Commandores. Bull. Soc. Zool. VIII. Paris, 1883.
70. — Faune Ornithologique de la Sibérie Orientale. Mém. Ac. Imp. Sci. St. Petersburg, XXXIX 1893.
71. Tolmačev A. Sur la faune ornithologique de l'île de Kolgouyev. Ann. Mus. Zool. Leningrad, T. XXVIII, 3, (1927), 1928.
72. Tschusi zu Schmidhoffen. Erstes Exemplar des östlichen Eistauchers. (*Colymbus glacialis adamsii* Gray) aus Oesterreich-Ungarn. Orn. Jahrb. V, Hallein 1894.
73. Tugarinov A. The Birds of Siberia adjacent to Yenisei river. List and distribution. Mem. Middle-Sib. Sect. of State Russ. Geogr. Society. T. I, Fasc. 1, Krasnojarsk, 1927.
74. — Obščij obzor fauny Jakutji. Jakutja, Sbornik statej pod redakcjej P. V. Vittenburga. Izd. Ak. Nauk. Leningrad, 1927.
75. Walkh B. S. Matériaux pour l'ornitologie du gouvernement d'Ekaterinoslav. Messager Orn. II, Moskva, 1911.
76. Walter H. Ornithologische Beobachtungen an der westlichen Taimyrhalbinsel vom September 1900 bis August 1901. Ann. Mus. Zool. VII, St. Pétersbourg, 1902.
77. Witherby H. F. On the White-billed Northern Diver. as a British Birds. British Birds. XVI, 1922.
78. Zarudnyj N. Dopolnienja k „Ornitologičeskoj faunie Orenburgskavo kraja“. Matér. faun. flor. Ross., T. III, Moscou, 1897.
79. Zedlitz O. Graf. Ornithologische Notizen von der „Zeppelin-Studienfahrt“ Spitzbergen, Sommer 1910. Journ. f. Ornith. 59, Leipzig, 1911.

ZUSAMMENFASSUNG.

Colymbus adamsii Gray wurde im Dezember 1876 in Polen bei Warszawa erlegt. Das Exemplar befindet sich im Polnischen Zoologischen Staatsmuseum. Zwei andere Exemplare waren in süd-ost Polen erbeutet und befinden sich im Muzeum Dzieduszycki (Lwów).

Buteo rufinus rufinus (Cretzschm.) ist am 14 VIII 1931 in Brzezice (Kreis Lublin) erlegt; es ist dies das erste Exemplar aus Polen.

Neben diesen Notizen bespricht der Autor ebenfalls im allgemeinen die geographische Verbreitung von *Colymbus adamsii* und speziell jene von *Buteo rufinus* in süd-ost Europa.
